

KUSTBON

Tidskrift för svenskarna i Estland.

Sjätte arg. N° 7.	Prenumerationspris: Helt år Emk. 100:—. 1/2 " " 50:—.	Utkommer två gånger i månaden.	Annonspris: 2 mark per mm. I Sverige: 5 öre per mm.	11 april. 1923.
	I Sverige: Helt år . . . Kr. 4:—. 1/2 " " " 2:—.	Utgivare: Svenska Folkförbundet. Redaktör: N. Blees, Riddaregat. 3, Reval.	I Finland: 30 penni per mm. För annons, som infö res 10 eller flere ggr räknas 20% rabatt.	
	I Finland: Helt år Fmk. 15:—. 1/2 " " " 7:50.			

“Varer svenske“!

“Varer svenske“, sade konung Gustaf Vasa. Detta vilja vi i dessa dagar även säga till alla estlandssvenskar. Det gäller för oss att vara svenskar i ord och handling. Vi måste i allt visa att vi äro verkliga, goda svenskar och isynnerhet nu, då vi gå till riksdagsvalen. Svika vi vår svenskhet nu, äro vi icke värda det svenska namnet. Vi måste med alla till buds stående medel kämpa för vårt språks och våra rättigheters bevarande. En plats i den lagstiftande församlingen är av ytterst stor vikt för oss och vi kunna icke nog enträget uppmana våra svenska väljare att göra sitt bästa för att få med en man i riksdagen. Medborgare, ansträng därför er till det yttersta och se till att ingen, som har rösträtt, blir borta från valen eller röstar för något annat parti än de svenska kandidatlistorna! Alla, alla svenska röster måste komma med och avgivas för svenska kandidater, om vi skola lyckas få vår man igenom. Svenskar, “varer därför svenske“ nu vid valen, då det mest gäller att vara det. Det är ingen heder och ingen som helst vinst för oss, att svika svenskarna nu och vända oss till främmande. Bli vi utan förespråkare i riksdagen, ha vi icke stora utsikter att få våra behov och rättigheter tillgodosedda, huru många röster vi än ge åt främmande. Besinna

det i tid och fatta i dag ett vackert fast svenskt beslut att endast rösta på svenska kandidater och låt dig icke locka av vackert tal. Alla lova nu “guld och gröna skogar“ och alla möjliga rättigheter både för sjöfolk och fiskare samt andra. Men var ståndaktig och låt icke narra dig. Om allt sådant kan givas, så bli nog icke vi svenskar heller förbisedda, men vi behöva nödvändigt en svensk riksdagsman. Och det är han som skall se till, att även vi komma i ätnjutande av alla de rättigheter och rättvisa lagar, som överhuvudtaget kunna fås och stiftas. Nu veta vi alla, att vi måste ha en svensk representant i riksdagen och att därför alla svenskar den 5, 6 och 7 maj måste fram och rösta på den svenska listan, och vi äro övertygade därom, att också svenskarna göra sin plikt. Vi hoppas fullt och fast, att ropet “varer svenske“ icke skall förklinga ohört.

Genmäle.

Göteborg den 31 mars.

I „Kustbon“ N° 5 för den 16 mars ingår en artikel „Mat och bildning“, skriven av en herr Grönstrand. Sagda artikel innehåller några satser, mot vilka undertecknad, född utlandssvensk och i namn av alla trofasta svenskar i Estland, måste rikta detta korta genmäle.

Herr Grönstrand, som av allt att döma är rikssvensk, säger: „Min tro är att Birkas föddes för tidigt. Så efterblivna som svenskarna i Estland och så fåtaliga som de äro, var det ett djärvt tilltag att låta Birkas komma till.“ Så kan en rikssvensk tala om sina blodsfränder, vilka i många sekler kämpat och lidit för livets högsta värden: svensk kultur och svenskt språk. Vet herr Grönstrand vilka tunga öden estlandssvenskarna genomvandrat, i livegenskap, förtryck och fattigdom? Vad har han och vad har Sverige tidigare gjort för vårt folk därute? Innan herr Grönstrand talade om, att estlandssvenskarnas enda kulturhård kom till för tidigt hade han bort sida vid sida med de trofasta svensketskämparna Hans Pöhl och Joel Nyman vandra omkring på svensketskirkogårdarna i Estland, där flere släktled lagts till vila om vilkas ensamma kamp Sverige så litet frågat. Där vore lämpligaste platsen att fråga sig om Sveriges hjälp till Estland kom för tidigt! Rysslands tunga ok förkvävde varje kultursträvan och först i våra dagar har det ljusnat för svenskarna i Estland. Kan en kulturhård för ett efter bildning och framåtskridande törstande folk komma för tidigt? Nej, aldrig. Birkas hade bort finnas till för femtio år sedan; Herr Grönstrand talar om och om igen om estlandssvenskarnas fattigdom. Må han besinna att de i sin fattigdom

äro rika på det, som ger dem livets innehåll: kärleken till förfadren och modersmålet. Äger herr G. denna kärlek i samma mån, en kärlek adlad av långa års kamp och lidanden?

Sveriges riksdag har beviljat folkhögskolan på Birkas ett anslag på 2000 kronor. Därmed är sagt att Sverige äntligen insett att det samma måste försona vad som försummats i Svenska Estland, vars folk är ett med vårt eget.

Har herr G. besinnat, att hans uttalanden om den svenska folkhögskolan på Birkas kunna bliva ett vapen i händerna på det folk, som härskar i Estland. Och detta vapen räcker av en rikssvensk!

Vi hava fått flere vittnesbörd om, huru svårt det är för rikssvenskar att fatta och förstå det som för en utlandssvensk är medfött: sinnet och känslan för det nationella. När svenskarna på Ormsö (herr G. vill att det skall heta Wormsö — vilket namn tyskarna givit den urgamla ön) fira svenska dagen den 6 november utebliva rikssvenskarna från denna högtidsstund o. s. v. Många andra exempel att förtiga.

Riksföreningen har med tusentals bidrag från hög som låg i Sverige, från fattiga små folkskolbarn m. fl. underhållit Birkas och också funnit, att skapandet av folkhögskolan var en stor kulturuppgift, värd alla uppoffringar. Och planen på Birkas — ja, vet herr G. var densamma framsprunget? Ur Hans Pöhl's och Joel Nymans varma hjärtan! Vilka känna sitt folk och sin stam bättre än dessa två andliga kämpar?

Att därför en rikssvensk skall finna det lämpligt att söka miss-tänkliggöra denna kulturanstalt är verkligen nedslående.

„Har man tagit hin håle i båten får man allt ro den i land,“ så yttrar herr G. på tal om Birkas. Jag vågar tro att estlandssvenskarnas ledare skola giva ett bättre svar på dylika ord än under-tecknad, som endast vill önska att

Birkas måtte leva genom tiderna och skapa kunniga, bildade och trofasta svenskar ute i de svenska bygderna i Estland. Bakom Birkas och dess upprätthållande ligga otaligas kärlek och offervillighet — namnet Birkas borde vara för stort för att — t. o. m. av herr G. göras till föremål för drift.

Jag beklagar att detta genmäle inkräktat på „Kustbons“ ringa utrymme, men min — som jag hoppas — visade kärlek till estlandssvenskarna har förmått mig att i en sak som denna gripa till pennan, förvissad som jag är att mina uttalanden stödjas av de flesta, som i likhet med mig, veta vad det vill säga att föra en daglig kamp för svenskheten, en kamp, där det förnämsta och bästa vapnet heter: kärlek till allt svenskt.

Ragnar Fleege.

Ombudsman i Riksföreningen.

Rootsi liit's (Svenska Folkförbundets) kandidatlistor.

På tisdagen den 10 april avslutade huvudkommissionen och riksdagsstyrelsen granskningen av kandidatlistorna. 15 listor förkastades av olika formfel, vilket gjorde att den förut antagna nummerföljden förändrades. De svenska kandidatlisterna fingo och ha nu följande nummerföljd.

Reval — nr 9.

1) Hans Pöhl, 2) Nikolaus Blees, 3) Johan Klanman, 4) Konrad Matson, 5) Anders Lindquist, 6) Adam Strandberg, 7) Herman Blees, 8) Hellmuth Masing, ingenjör, 9) Adam Boman, 10) Rosette Beipman, 11) Theodor Holm, 12) Carl Berg, 13) Gunnar Kühn, 14) Adam Heldring, 15) Thomas Lindström, sjökaptten.

Hapsal krets nr. 9.

1) Hans Pöhl, 2) Joel Nyman, 3) Nikolaus Blees, 4) Herman Timmerman, 5) Johan Gärdström, 6) Johan Nyman, 7) Hans Westerblom, 8) Anders Ahlros, 9) Anders Notman, 10) Lydia Lind-

ström, doktor, 11) Georg Stahl, 12) Oskar Adelman, 13) Adam Strandberg, 14) Johannes Ahlros, 15) Johan Koinberg, 16) Anton Brunberg, 17) Thomas Lindström sjökaptten.

Dorpat (Tartu) krets — nr 9.

1) Johan Nyman, 2) Fredrik Kerstens, 3) Valdemar Klanman, 4) Kaspar Dahl, 5) Georg Stahl.

Wirlands krets — nr 11.

1) Johan Klanman, 2) Daniel Matson, 3) Johannes Pöhl, 4) Johan Nyman, 5) Kaspar Dahl, 6) Fredrik Kerstens.

Ösel (Saaremaa) krets — nr 13.

1) Nikolaus Blees, 2) Daniel Matson, 3) Johannes Pöhl, 4) Anders Ahlros, 5) Magdalena Holmlingers, 6) Thomas Lindström.

Harriens krets nr. 11.

1) Hans Pöhl, 2) Johan Klanman, 3) Johannes Pöhl, 4) August Schmidt, 5) Adam Strandberg, 6) Konrad Matson, 7) Erik Thomson, 8) Artur Ambrosen, 9) Gustav Slideberg, 10) Anton Stahl, 11) Kaspar Dahl, 12) Joel Nyman, 13) Adam Heldring.

Vårt svenska bildningsarbete kritiserar i den finska pressen.

Under rubriken „Bort med fingrarna“ ingår i Helsingin Sanomat ett brev från Estland, i vilket estlandssvenskarnas bildningsarbete kritiserar på ett ganska ensidigt sätt. Även alla estniska tidningar ha delvis citerat brevet ur Helsingin Sanomat, och vilja vi därför lämna brevskrivaren några upplysningar, som kanske vore av intresse för honom och alla andra, som tycka att det är orättvist, att svenska staten skall understöda bildningsarbetet bland blodfränderna i ett annat land. Brevskrivaren anknyter nämligen sina reflexioner till den petition, prof-

Joh. Bergman framställt i svenska riksdagens första kammare om beviljande av 2.000 kr. till Birkas folkhögskola. Brevskrivaren, som tycks vara mindre välmenande mot estlandssvenskarna, skulle kanske helst sett, att vår folkhögskola icke alls finge något understöd varken från estniska staten eller från Sverige, men Sveriges riksdag vet bättre än så. Vi vet icke, vem brevskrivaren är, men av allt att döma är det nog ingen este utan en som har bra reda på våra förhållanden och arbetet i "Svenska Odlingens Vänner". Brevskrivaren visar sin motvilja mot våra bygdesvenskar genom att haka upp sig på ett uttryck, som någon gång fällt på tal om stärkandet av kulturella band mellan landsmän härute och „hemma i Sverige“, vilka sistnämnda ord han finner förunderliga i en estnisk medborgares mun, den där talar bättre estniska än svenska. Estlandssvenskarna äro visserligen icke så många hemmastadda i den rikssvenska dialekten — de tala skriftspråket med estlandssvensk brytning —, men att de skulle tala bättre estniska än svenska, kan endast den säga, som icke känner estniskan grundligt. Största delen estlandssvenskar förstå icke alls estniska, de få all sin svenska litteratur från Sverige och Finland, må man därför ej för tycka dem, att de själva varande trofasta svenskar våga kalla Sverige sitt "moderland".

Brevskrivaren tycker vidare, att då vederbörande i Estland nu få veta, att svenska staten beviljar understöd, komma de att fatta humör och ropa „bort med fingrarna“. Därpå få vi upplysa, att estniska staten icke kommer att ropa så. Vet brevskrivaren också, att t. ex. Frankrike med Estlands vederbörandes tillstånd med franska statsmedel gör en stor kulturpropaganda här i landet? Med franska statsmedel underhåller fransk

professur i Dorpat och i Reval underhåller ett franskt liceum, där endast estniska medborgare, icke en enda fransk, läsa och t. o. m. även under rasterna använda franskan som samtalspråk m. m. Estniska staten, som tacksamminns den "gyllene svenska tiden", skulle knappast ha något emot, om Sverige t. o. m. gäve understöd till eller helt och hållet underhölle ett svenskt gymnasium i Reval, där det ändå finns en och annan rikssvensk familj, som med nöje skulle sätta sina barn i ett sådant läroverk, förutom bildningstörstande estlandssvenskar och möjligen också några ester och tyskar, som icke heller skulle försumma tillfället.

Gudskelov att vederbörande i Estland icke äro så trångbröstade som insändaren i Helsingin Sanomat.

N. B.

Riksdagsvalen stå för dörren.

Aldrig har folkminoriternas ställning varit så betänklig som just nu. I ryska tiden regerade enväldsmakten, folket hade ingenting att säga vid lagarnas bestämmande. Nu är det helt annorlunda: folkrepresentanterna stifta lagarna. Kristendomsundervisningen blev av de lagstiftande förkastad, likadant den kulturella autonomin. De små nationernas rättigheter stå i fara. Alla partier skicka ut sina agitatorer, de ha alla möjliga listiga redskap att fånga själar med.

En fiskare är alltid listig; han ställer en liten mask eller en liten fisk på en krok, som lockar fisken att svälja kroken. Man ställer ut näten, ju finare garn, dess bättre fångst. De politiska partiernas samvetslösa agitatorer ha alla möjliga lockande och bedragande redskap, de bjuda på allt gott, men kroken är i det goda, det är endast din röst de vilja ha för att därmed försvaga oss och förstärka sitt parti.

Nu bör varje svensk förstå sin heliga plikt att bevara och försvara sitt svenska språk, sin nationella rättighet och sin kulturella autonomi. Då göra vi vår plikt emot våra fäders gravar, oss själva och vårt uppväxande släkte, då alla svenskar rösta på vår egen lista. Ingen svensk har rätt att stå på en främmande vallista eller vara likgiltig eller giva sin röst till pris åt främmande agitatorers smorda munläder. De lova paradiset och därmed hänger du dig själv på förödelsens krok och drar över dig framtidens dom. Det oläkta dödssåret svider då i alla svenska hjärtan ända bort över havet till stamfränderna och även för moder Svea.

Anders Wikström.

Influtna medel för S. O. V.

Eesti Lloid . . . Emk. 5.000.—

S. O. V. frambär härmed ett hjärtligt tack för den välbehörliga gåvan.

Ingångna medel för Hj. Rosens efterlevande.

Fru L. Pöhl . . . Emk. 500.—

T a c k!

Gåva till Revals svenska skola.

Damerna i en av våra syföreningar ha haft den stora vänligheten att göra en liten insamling för anskaffande av undervisningsmaterieell för den svenska skolan härstädes. En summa på cirka 3500 Emk. har sålunda genom små sammanskott åstadkommit och ha våra lärarinnor med denna hjälp varit i stånd att köpa 14 nödiga planscher för skolan.

Det är en vacker gärning och be vi härmed till de ärade damerna få frambära ett varmt tack.

S. O. V:s styrelse.

Utställningen i Göteborg.

Alla svenskar i Estland, som funderat på möjligheten att i juni eller början av juli resa till utsällningen i Göteborg, torde vara vänliga och snarast möjligt muntligen eller skriftligen anmäla sig hos undertecknad. Det är att hoppas, att rederiet härstädes beviljar prisnedsättning, men skall något kunna göras bör det ungefärliga antalet deltagare vara fastställt. Uppgift på vilken tid anses som den mest passande, vore även önskligt.

N. Blees.
Sv. Folksekretariatet
Dompromenaden 3.

Utlandet.

Sverige.

Ministären Branting avgår.

I Sverige har det med anledning av de båda kamrarnas skiljaktiga beslut rörande arbetslöshetsdirektiven uppstått regeringskris. Ministären Branting har inlämnat sin avskedsansökan.

Attentat mot estnische generalkonsuln i Petersburg.

För en vecka sedan samlades en beväpnad vild folkmassa utanför estnische generalkonsulns hus i Petersburg. Massan ställde till uppror, avlossade skott, gjorde väsen m.m. Till sist trängde man in i ämbetsrummen och ställde till förödelse. Det berodde bara på en lycklig omständighet, att generalkonsuln blev vid liv, ty huliganerna fingo den uppfattningen, att han hade rest. — Så går det till i Sovjetlandet.

Tyskland.

Militaristerna ha organiserat sig för att göra en statskupp. Nyligen har ett möte hållits med officerare från hela landet. Mot dessa ha kommunisterna militärt organiserat sig och t. o. m. begärt vapen av regeringen.

Preussiska inrikesministern har förklarat, att alla dylika organisationer skola upplösas och ledarne eftertryckligt straffas. Eljes vore det ju blott en tidsfråga, när inbördeskriget utbröte.

Flore häktningar ha skett.

Insända brev.

Ännu om Wormsö.

En insändare i № 5 av Kustbon har såsom svar till mig bland annat anfört, att infödingarna uttala det omstridda ordet *orm* och kan jag icke annat än medgiva, att det därför även vore berättigat att så skriva, ifall man anser en förändring nödig. Men vad jag icke kan medgiva är, att sakligt skäl förefinnes för skrivsättet *Ormsö* (öborna uttala ordet *orm* „*årm*“ och ö alltid såsom „*e*“ — redaktionen). Vad insändaren berättar om den gamle *Orm* hör till sagan och vad beträffar det att „bevara svenskan såsom hemspråk,“ så är det — om också icke någonting att förhäva sig över — dock i och för sig någonting mycket berömligt, men insändaren torde dock medgiva, att det låter sig lika obehindrat göra, även om man skriver „*Wormsö*“.

W. Melin.

Redaktionens anmärkning: Från och med detta nummer avslutas diskussionen angående skrivsättet „*Wormsö* eller *Ormsö*“. Så länge kommunalstämman och kommunalrådet på ön — det är kommunalrådets sak att hos myn-

digheterna anhålla om förändring av kommunens namn — icke fattat något beslut om förändring, kallas ön officiellt „*Wormsö*“, men det hindrar icke att i tidningar, böcker och brev, allt efter godtycke och smak, använda det i överensstämmelse med infödingarnas uttal numera ofta brukliga skrivsättet „*Ormsö*“. Att fortsätta diskussionen är lönlöst och löjligt. — Herr Melin tycker, att det „att bevara svenskan såsom hemspråk“ icke är någonting att förhäva sig över, även om det är berömligt. Största delen av Kustbons läsare komma nog att finna denna sats vara något märkvärdig. I finare familjer, där ett som man tycker finare språk än svenskan användes såsom hemspråk, kan det ju icke vara så farligt och alltid ha avsvenskning till följd, även om det icke är berömligt, men att uppmuntra våra blandspråkiga bygdebor och säga, att det icke är så viktigt, vilket språk de än använda i hemmen, det är någonting som går i en helt annan riktning, än vad vår verksamhet avser. Genom att estniskan i många byar blivit hemspråk, ha dessa ursprungligen svenska byar så småningom gått förlorade för svenskheten. Därför är det „att bevara svenskan såsom hemspråk“ icke blott mycket berömligt utan ett livsvillkor för svenskarna i Estland, och svenska språket är överhuvudtaget verkligen någonting att förhäva sig över.

Prenumerera

på

Kustbon